

APRIL 2019

YTRINGS- OG FORSAMLINGSFRIHED

Optøjer på Nørrebro i forbindelse med islamkritikeren Rasmus Paludans adfærd i april 2019 har givet anledning til en debat om grænserne for ytrings- og forsamlingsfriheden. Det kan ikke ud fra et menneskerettighedsperspektiv forsvares at møde en ytring eller forsamling med vold, trusler, hærværk eller andre strafbare handlinger. Dog er der grænser for ytrings- og forsamlingsfriheden.

Ytringsfriheden – og dens grænser

Efter grundlovens § 77 må der ikke indføres censur eller andre forebyggende forholdsregler. Enhver er berettiget til på tryk og i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, men skal dog stå til ansvar for domstolene. Det betyder, at ytringer, der overskrider ytringsfrihedens grænser, efterfølgende kan straffes af domstolene, men de kan ikke på forhånd begrænses af f.eks. censur.

Det fremgår desuden af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 10, at den efterfølgende straf skal være forholdsmæssig.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i årtier fastholdt, at ytringsfriheden også gælder ytringer, der fornærmer, chokerer og forstyrrer andre.

De optøjer, der i denne måned fandt sted på Nørrebro, var en reaktion på islamkritikeren Rasmus Paludans spot og forhånelser af Koranen.

RACISMEPARAGRAFFEN

Ifølge straffelovens § 266b kan ”den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år”.

Læs mere om racismeparagraffen i vores faktaark om racisme på menneskeret.dk/faktaracisme.

Efter at den danske blasfemiparagraf blev ophævet i 2017, er krænkelser af religiøse skrifter ikke længere i sig selv strafbare. Rasmus Paludans ytringsfrihed er derimod begrænset af blandt andet den såkaldte racismeparagraf i straffelovens § 266b.

Forsamlingsfriheden – og dens grænser

Efter grundlovens § 79 har borgere ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Efter politilovens § 7 har politiet til opgave at beskytte borgernes ret til at forsamle sig.

Højesteret har slået fast, at Folketinget ikke kan vedtage regler, der er rettet mod en forsamlings ytringer. Det ville være i strid med grundloven, hvis politiet kunne forbyde eller i øvrigt hindre forsamlinger på grund af de ytringer, der må forventes at komme fra forsamlingen. Det gælder også ulovlige ytringer.

Politiets pligt til at beskytte borgernes ret til at forsamle sig er dog ikke ubegrænset. Det er ifølge grundlovens § 79 muligt at forbyde en forsamling under åben himmel, hvis den er til "fare for den offentlige fred". Den offentlige fred er et særligt begreb, der forudsætter en trussel mod mere grundlæggende, almene interesser. Forstyrrelse af den offentlige orden er ikke tilstrækkelig.

Der skal samtidig være tale om en aktuel og reel fare. Det er fx ikke tilstrækkeligt, at en forsamling udtrykker sig i samfundsomstyrtende vendinger, hvis der ikke er konkrete tegn på, at ordene vil blive fulgt op af konkret handling.

Politiet kan derfor forbyde en forsamling, hvis politiet ikke kan forebygge faren for den offentlige fred med en politistyrke af en størrelse, der gør det muligt at opretholde et forsvarligt politiberedskab i øvrigt.

Misbrug af ytringsfriheden

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 17 slår fast, at konventionen ikke beskytter en persons rettigheder – som f.eks. ytrings- og forsamlingsfriheden – hvis udøvelsen af rettigheden har til formål at tilintetgøre andres rettigheder.

Danmark kan derfor efter menneskerettighedskonventionen gribe ind over for f.eks. stærkt diskriminerende eller hadefulde ytringer og forsamlinger, uden at borgeren, der ytrer sig, kan påberåbe sig beskyttelse efter konventionen.

I Danmark er grundloven imidlertid til hinder for forudgående forholdsregler for at forebygge misbrug af rettigheder i menneskerettighedskonventionens forstand så som et forventet misbrug af ytringsfriheden. Danmark kan efterfølgende straffe ytringer, der har karakter af misbrug, og det sker i et vist omfang allerede, hvis man betegner f.eks. overtrædelse af racismeparagraffen som et misbrug.